

تغییرات رسوب معلق روزانه در رودخانه کجور

سیدحمیدرضا صادقی^۱ و پری سعیدی^۲

۱- مدیر و دانشیار، گروه مهندسی آبخیزداری، دانشکده منابع طبیعی و علوم دریایی، دانشگاه تربیت مدرس، مازندران، نور

۲- دانش آموخته کارشناسی ارشد گروه مهندسی آبخیزداری، دانشکده منابع طبیعی و علوم دریایی، دانشگاه تربیت مدرس، مازندران، نور

sadeghi@modares.ac.ir

خلاصه

خاک از جمله با ارزش ترین منابع طبیعی و همواره متأثر از انواع مختلف فرسایش می باشد. آخرین مرحله فرایند فرسایش خاک تولید رسوب بوده که پیامدهای متعددی از جمله کاهش ظرفیت مخازن سدها، محدود سازی منابع آب و خاک، کاهش محصولات زراعی و سیل های خطرناک را به دنبال دارد. بنابراین مطالعه و بررسی تغییرات زمانی رسوب معلق و نیز روش های مهار آن در ابعاد مختلف برنامه ریزی و مدیریتی حائز اهمیت فراوان می باشد. از این رو تحقیق حاضر به بررسی تغییرات رسوب معلق روزانه در رودخانه کجور واقع در استان مازندران می پردازد. در این تحقیق نمونه برداری رسوب معلق در مقیاس زمانی روزانه و به مدت هشت ماه از آبان ۱۳۸۶ تا اردیبهشت ۱۳۸۷ انجام شد. نتایج حاصل از تحقیق دلالت بر تغییر پذیری زمانی زیاد مقادیر غلظت رسوب معلق در رودخانه مورد مطالعه داشته به نحوی که دامنه متغیر مورد بررسی از ۰/۰۳ تا ۱۶/۷۴۲ و با میانگین $۱/۲۵۶ \pm ۲/۸۳۵$ گرم در لیتر محاسبه شده است. نتایج به دست آمده بر ضرورت لحاظ تغییرات زمانی رسوب معلق در مدیریت جامع حوزه های آبخیز تاکید دارد.

کلمات کلیدی: استان مازندران، تغییرات زمانی، رسوب معلق، رودخانه کجور، مدیریت حوزه آبخیز

۱. مقدمه

آب نیز از مهم ترین عوامل فرسایش پوسته زمین بوده و در مسیر حرکت خود موادی به صورت محلول، معلق و بار بستر حمل می کند. این مواد از روی دامنه ها و دشت ها شسته شده و باعث فرسایش خاک، فقر پوشش گیاهی و تخریب محیط زیست می گردد. با توجه به تخریب منابع طبیعی و خسارات فراوان به حوزه های آبخیز کشور که عمدتاً ناشأ گرفته از افزایش جمعیت، افزایش بهره برداری و مدیریت غلط بر عرصه های منابع طبیعی است هر ساله خسارات جبران ناپذیری به این منابع تجدید شونده وارد می شود (رفاهی، ۱۳۸۰). پیامدهای مختلفی از قبیل سیل و انواع مختلف فرسایش خاک از علائم مشخص برهم خوردن نظام اکوسیستم حاکم بر حوزه آبخیز می باشد آخرین مرحله فرایند فرسایش خاک تولید رسوب بوده که پیامدهای متعددی از جمله کاهش ظرفیت مخازن سدها، محدود سازی منابع آب و خاک، کاهش محصولات زراعی و سیل های خطرناک را به دنبال دارد. مطالعات متعدد بار رسوب معلق نشان می دهد که نوسانات رسوب رودخانه تحت تاثیر عوامل مختلفی حساسیت نشان می دهد. از جمله این عوامل شرایط متفاوت اقلیمی، فیزیوگرافی، زمین شناسی، هیدرولوژی، کاربری اراضی، فعالیت های حفاظت آب و خاک و برنامه های کنترل رسوب می باشد که بعضی از این تغییرات افزایش بار رسوبی و بعضی دیگر کاهش آن را سبب می شوند (Fang and Walling, ۲۰۰۳). بنابراین مطالعه و بررسی تغییرات زمانی رسوب معلق و نیز روش های مهار آن در ابعاد مختلف برنامه ریزی و مدیریتی حائز اهمیت فراوان می باشد.

¹ Suspended Sediment

² Temporal Variation